

Anhålles om remiss till vederbörligt Utskott, som vid motionens behandling torde vidtaga nödigt ansedda ändringar i omförmälda syfte.

Stockholm den 24 Januari 1883.

J. Andersson,
från Lysvik. Vermlands län.

Häruti instämma:

Arvid Jönsson.

N. Nilsson.

Anders Bengtsson.

N:o 5.

Af Herr S. Wieselgren: Om förändrad lagstiftning angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.

Härmed förnyar jag min vid två föregående riksdagar väckta, af Lag-Utskottet tillstyrkta och af Andra Kammaren bifallna motion om ändring af Kongl. förordningen den 11 December 1868 angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.

Möjligen skall denna min åtgärd å nyo framkalla en redan förut hörd anmärkning om någon med motionens upprepande förknippad förolämpning mot den Kammare, som åren 1881 och 1882 funnit sig böra afslå densamma. Ett afslag från den Kammares sida, som har till uppgift att inom Riksdagen representera det mera återhållande elementet, behöfver dock icke betyda, att Kammaren finner förslaget såsom

sådant förkastligt; dess nej kan också fattas såsom innebärande blott ett uppskofsbeslut. Och lika litet ett sådant bör klandras, der det i öfrigt förenas med tillbörligt aktgifvande å tidens tecken — lika litet bör ett upprepande af det fallna förslaget med fog kunna betecknas såsom för den afslående Kammaren förolämpande. Så bör åtminstone icke ske der, såsom här, frågan rör ett fullt fristående litet stadgande, som innebär ett undantag från i öfrigt gällande lagstiftning och derjemte, såsom grundadt företrädesvis på hvad som befunnits »lämpligt», inom kort kan visa sig böra uppfattas på annat sätt än förut.

Att Andra Kammaren efter förutgångna nya val sistlidet år vidhöll beslutet af år 1881, lärer väl utvisa att dess mening i saken är fast. Redan detta torde utgöra tillräcklig anledning för mig att än en gång värdsamt underställa frågan Riksdagens pröfning. Ytterligare anledning härtill finner jag dels i den omständighet att lagtima kyrkomöte detta års höst sammanträder, dels ock i händelser, som under sistlidna året inträffat.

Hvilka dessa äro, anas lätt, då de både inom och utom landet väckt en för hvarje vän af vår kyrka högligen pinsam uppmärksamhet. En person, som, efter allt att döma, lika visst drifvits af varn kristlig nitälskan som han med ett för våra vanor stötande uppträdande förargat sinnen, hvilka kräfva större tukt vid behandling af heliga ämnen, har på det ena stället efter det andra mot sig uppkallat den kyrkliga ordningsmakten, som återigen till sitt bistånd frammanat de borgerliga myndigheterna. Men då mannen, ställande sig kyrkorådsförbudet till efterrättelse, afstår från att hålla föredrag och i stället vid »bönemöte» beder en bön, varder han vid ett af de i pressen omförmälda tillfällena af vederbörande stadsfiskal förständigad att tiga och aflägsna sig, hvarjemte skaror af fromma män och qvinnor af poliskonstaplar utdrifvas ur bönesalen. Den domstol, till hvilken han derpå instämmes, finner emellertid hans bön icke kunna innefattas under förbudet att hålla »andliga föredrag», utan frikänner honom. Men då han, tryggande sig härvid, på samma sätt tillvägagår i en annan stad, hvarest han jemväl förbjudits uppträda med sina föredrag, fälles han, sedan han medgifvit sig hafva i »två à tre, högst fem» minuter »bedit till Gud», till 50 kronors böter, enär Rätten funne hans anmärkta förfarande vara under det meddelade förbudet hänförligt. Såsom för sitt andliga nit förföljd, tillvinner han sig uppmärksamhet å alla håll, kallas till allt flere ställen, mottages med å ena sidan den lifligaste hängifvenhet, å andra sidan nya kyrkorådsförbud, till dess omsider de senare afstanna, och hans predikantverksamhet till och med i stiftsstäder synes fortgå lika ostörd som

de flesta andras här i landet. Slutligen underrättas man af tidningarna, att, sedan tvenne de mest uppseendeväckande kyrkorådsförbuden blifvit af hvar sitt domkapitel faststälde, Kongl. Maj:t funnit både kyrkorådsförbuden och domkapitelsbesluten så föga grundade, att de samtliga upphäfts.

Man må väl fråga, hvad svenska kyrkan vunnit på dessa försök att genom talförbud och borgerliga straff skydda sig mot inflytelserna af en, låt vara i vissa fall klandervärd predikants föredrag och böner. Var den påbörjade hetsjagten nödig för svenska kyrkans lugn — hvarför har den afstaunat, innan målet nåtts? Var den deremot *icke* nödig — måste den icke då framkalla icke blott blygsel öfver vederbörandes tillvägagående, utan ock en liflig önskan, att lagstiftningen utan vidare dröjsmål må undanrödja möjligheten för dess upprepande, och således upphäfvad hvad en framstående medlem af svenska kyrkan benämt »den sista lemningen af *fortidens* sätt att uppfatta kyrkotukten»?

Jag har förut anmärkt den bristande öfverensstämmelsen mellan Kongl. kyrkostämmoförordningens 28 § och 3 mom. af 1868 års konventikelförordning. I den förra förbjudes kyrkorådet att mot felande vidtaga »den ytterligare åtgärd, som med lag och författningar öfverensstämmar», förrän det »genom allvarliga föreställningar och varningar» sökt förmå honom till bättring; i den senare bemyndigas kyrkorådet *genast* ingripa med sådan »ytterligare åtgärd». Väl har man sökt borttolka skiljaktigheten genom att äfven i senare fallet kräfva föregående varningar; men då pligten att hörsamma kyrkoråds kallelse är beroende af dess delgifning fyra dagar före kyrkorådssammanträdet, och de fleste lekmanapredikanter äro stadda på resande fot, skulle en sådan tolkning i de flesta fall omöjliggöra tillämpningen af förbudsrätten och således i sjelfva verket upphäfvad densamma. Så vidt jag vet, har den anförda uppfattningen heller icke gjort sig någonstädes i utöfningen gällande.

Äfven öfriga anmärkningar, jag vågat framställa mot de båda sista momenten af 1868 års Kongl. förordning, qvarstå ovederlagda. Så länge det i 3:dje mom. förekommande »anses» fått uppfattas såsom bemyndigande för kyrkoråden att efter sitt personliga tycke i förekommande fall besluta, kunde bestämmelsen, om än i och för sig olämplig, dock i formelt afseende försvaras; men sedan en mängd prejudikat visat, att lagens högste tillämpare funnit den innefatta kraf på föregående ransakning och objektiva domskäl, har sagda förhållande betydligt förändrats. Vi hafva i följd häraf fått mer än 2,300 andliga domstolar med 12—15 tusen ledamöter, af hvilka de allra flesta bestämdt sakna den teologiska bildning, som väl oftast måste krävas för utöfvandet af detta

deras domarekall. Ordförandena torde ej sällan få uppträda såsom både angifvare, vittne och domare, och slutligen eger det fälda utslaget gällande kraft endast och allenast till närmaste socknegräns. Hvilken aktning en offentlig myndighet under dessa förhållanden förmår tillvinna sina åtgärder, visar redan en allmän erfarenhet. Ett ojemnt, stundom spasmodiskt anlitande af ifrågavarande förbuds rätt inger redan i och för sig tvifvel om dess tillbörliga handhafvande; talrika bevis att den, som i *en* socken förbudits uppträda, med öppna armar mottages i *en annan*, framkallar starka misstankar om personliga motiv å den fällande prestens sida; och oupphörliga exempel på att, der dylika kyrkorådsförbud öfverklagats hos Kongl. Maj:t, de ock blifvit upphädda, hafva åstadkommit en ganska allmän öfvertygelse, att kyrkoråden mindre väl förstå att tolka lagen än att använda den för trakasserande af en eller annan för vederbörande pastor misshaglig lekmannapredikant.

Och svårligen lär man kunna undra öfver talet om de »orättvisor», som med stöd af nämnda lag begås, då man aktgifver på dermed i sammanhang stående förhållanden. Af 1882 års redogörelse för baptistsamfundet i riket finner man t. ex. att deras nära 20,000 medlemmar voro bosatte inom tillsammans 314 församlingar, derinom således jemt och ständigt baptismens läror predikas endast med den rätt ifrågavarande 1868 års Kongl. förordning gifver, enär, som bekant, baptisterna icke ur svenska kyrkan utträdt. I *nio* af våra stiftsstäder, således under ögonen af öfverordnade kyrkliga myndigheter, pågå, enligt samma redogörelse, år efter år dessa andliga föredrag, hvilka ju ovilkorligen måste afse »kyrklig söndring», utan att, så vidt man hittills sport, vederbörande kyrkoråd mot dem begagnat sin förbuds rätt. Kommer så en kringresande lekmannapredikant till *samma* stiftsstad, der nyssberörda föredrag utan anmärkning få hållas; han predikar kanske till och med *vår* kyrkas lära, om än hans *sätt* dervid förekommer stötande — och ehuru om sättet ingenting är stadgadt, tillämpas dock emot honom förordningen. Det torde väl knappast förvåna om under sådana omständigheter åtgärden stämplas såsom förföljelse och, långt ifrån att hejda en påbörjad rörelse, tvärtom på det kraftigaste främjar den.

Då det, efter min öfvertygelse, hvarken är svenska kyrkan värdigt eller gagneligt att anlita det skydd, man genom ifrågavarande bestämmelser velat förlåna henne, och det lika litet bör ifrågakomma, att staten lånar sin arm för qväfvandet af lärotvister eller skiftande uppfattningar af andligt lif och religiösa frågor, tillåter jag mig, på förut anförda skäl, härmed vördsamt åter föreslå,

att Riksdagen ville för sin del besluta följande förordning, angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.

Med upphäfvande af förordningen angående särskilda sammankomster för andaktsöfning den 11 December 1868, stadgas som följer:

Medlemmar af evangeliskt-lutherska kyrkan vare ej förment att sammankomma till gemensamma andaktsöfningar utan vederbörande presterskaps omedelbara ledning; dock må sådan sammankomst å tid, då allmän gudstjenst i församlingen förrättas, ej ega rum så nära det ställe, der gudstjensten hålles, att denna eller ordningen dervid störes. Ej heller må vid religionsöfning, som ej är att hänföra till enskild husandakt, tillträde vägras församlingens presterskap, medlem af dess kyrkoråd eller den offentliga myndigheten i orten, hvilken sistnämnda myndighet, i händelse af inträffad olaglighet eller oordning, eger att, der så nödigt anses, sammankomsten upplösa.

Stockholm den 24 Januari 1883.

Sigfrid Wieselgren.
